

זכרון תורה מנשה

אכסניה לתורה וחסידות

יו"ל ע"י חבורת האברכים שע"י מרכז מוסדות לעלוב
מיסודו של כ"ק מרן רביה"ק צוקללה"ה זיע"א
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רבי עקיבא 65 בני ברק

פרשת חיי שרה

כ"ב חשוון תשע"א

גליון תפ"ט

זמני כניסת ויציאת השבת

ר"ת	הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת
בני ברק	4:32	5:31	6:05
ירושלים	4:17	5:29	6:09
באר פארק	5:38	6:55	7:07

דברי תורה

ממויני הגה"צ אב"ד דקהילתנו שליט"א

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, ברש"י בת ק' כבת כ' לחטא מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין אף בת ק' בלא חטא וכו'.

ולכ' יפלא דגילתה לנו תורה"ק דשרה אמנו ע"ה היתה בלא חטא עד ק' שנה, אך מה עם כ"ז שנים הנוטרות עליהם לא גילתה לנו, וחלילה לומר דאפשר חטאה באותן שנים, אמנם למה לא נמצא איזה דרש דעד סוף ימיה היתה בלא חטא, ומה לן מהאי דרשא דעד ק' היתה בלא חטא, אלא יבאר שפיר עפ"י מה דאיתא (אבות פ"ה מ"א) בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם, והיינו דאחרי מאה שנה נתבטל מן האדם תאוות העוה"ז (ועי' תפא"ש) ומכש"כ כי האדם אשר לא חטא עד ק' שנה, ואלא יחטא, וא"כ הכא בשרה אמנו ע"ה אחרי ההעידה תורה"ק עלי' שלא חטאה עד היותה בת ק' א"כ ידענו ממילא שכבר לא חטאה כל ימיה לעולם.

והנה צריך להבין האי דרשה הנ"ל בת ק' כבת כ' לחטא ולכא"ו אמאי לא אמר בת ק' כבת ז' לחטא, שהרי אז היתה נקיה לגמרי מן החטא ואף בב"ד של מטה אין מענישין אז, משא"כ עד כ' אף דאין עונשין בב"ד של מעלה מ"מ בב"ד של מטה מענישין והוי"ל משמעות וממשות חטא, וא"כ אפשר לטעות ולומר שבת ק' לא היתה רק באותה בחינה אבל לא כקטנה עד י"ב שלא טענה טעם חטא.

והנראה לומר דבא להשמיענו בזה מעלה יתירה בשרה אע"ה דהיתה נקי' מן החטא לגמרי, והנה כתב בשו"ת **חכם צבי** (סי' מט) דבאמת אין עונשין בב"ד של מעלה עד כ' אמנם אחר כ' מענישין על עבירות שעשה לפני כ' אם לא עשה תשובה עיי"ש וע"ע בס' בלי חמדה (פ' חיי שרה) שהאר"י בזה. ולפ"י דרשת בת ק' כבת כ' לחטא בא לומר ששרה אע"ה לא חטאה אפי' עד היותה בת כ', והיינו בת ק' כבת כ' מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין אף בת ק' לחטא, ופי' דאפי' כשהיתה בת ק' לא היתה בת עונשין על חטא שלפני כ' כיון שלא חטאה כלל, וזה ידענו רק מהדרש כבת כ' משא"כ אילו היו דרש"י כבת ז' לא היו ידענו אם חטאה חלילה עד כ' או לא דאולי חטאה חלילה ואח"כ עשתה תשובה ולא הענישו אותה על החטא, ושפיר מידרש בת ק' כבת ז' בלא חטא, אלא השתא דדרשנין כבת כ' היינו דבית ק' היתה באותו מצב כבת כ' לא חטאה והו' לעונש שלא היתה בת עונשין דלא חטאה כלל, והא דנקט ע"י היינו כנ"ל דאור"י ש"מ על לפני כ' היינו עד עונשין נמי אם מענישין ב"ד ש"מ על לפני כ' היינו עד וואם לא היתה אז בת עונשין ממילא ידעי' דלא היתה בת עונשין עד סוף ימיה והיתה נקי' לגמרי מן החטא.

ויאמר בת מי את הגיד נא לי היש בית אביך מקום לנו ללון, ותאמר אליו בת בתואל וגו' אשר ילדה לחנור ויש לדייק א. למה שאל לה אליעזר את שתי השאלות בבת אחת, ולא המתין שתשיב לו על שאלתו הראשונה בבת מי היא, ואח"כ ישאל שאלתו השנייה היש מקום ללון, ב. לאיזה צורך אמרה רבקה לאליעזר שבתואל הוא בן חנור ולמה לא די' לה בתשובתה כי היא בת בתואל, (ואולי חשבה רבקה שאליעזר מכיר את חנור יותר מבתואל, עי' רמב"ן ב"ט ה' שחנור היה ניכר וידוע וכמ"ש ואלהי חנור) ג. מהיכן ירש בתואל ולכן את מדת החסד של הנכנסת אורחים, וכמשמע מתשובת רבקה שבביתה רגילים באורחים, באמרה גם תבן גם מספוא רב עמנו, שמראה על מדת הנדיבות ועי' יפה עם האורחים.

ואולי י"ל כעוה"ת שהמדה הזאת של הנכנסת אורחים ירשו נמי משפחת אברהם מדורם הגדול אשר הרעיש את העולם במדת החסד שלו, ולוט ובתואל שהיו בני אחיו של אברהם ירשו את מדת הנכנסת אורחים, וכמו שמוציא אצל לוט שמסר נפשו על מצות הנכנסת אורחים, והיה מוכן להפקיד את בנותיו לחטא העיקר שלא לפגוע באורחיו, וזה היתה שאלת אליעזר לרבקה, המשך בעני' ב'

בתורה"ק אי' פשטים עא"ס וממילא יל"פ כחידוש הנ"ל, שלומדים א' מהשני היינו בחי' שוין לטובה מהדרש של שני חיי שרה.

ובמשך הפרשה כ' ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכתה ובתורה"ק כתוב כ' קטנה, ויל"פ הענין לפימ"ש"כ בספד"ק יסוד ושורש העבודה שהוא מביא ג"כ בדוגמת זה שכל מה שבוכים על הנפטר הוא בגלל שנחסר שמחה ונחת רוח שהיהודי גרם לבוכ"ע בחי' חיותו, וממילא וכן הוא גם בענינינו שכ"ף קטנה היא ענין חסרון דהיינו לא שאאע"ה ככה קצת אלא הוא ככה הרבה על ענין חסרון שנחסר במיתתה נח"ר לפני השו"ת מצדיקת כשרה כענין בת כ' הנ"ל ומש"כ לבכתה שבכה קצת היינו על עניני עוה"ז שהיא נחסרה ממנו אבל על חסרון רוחניותה ונח"ר להש"ת ככה הרבה, שבכה אאע"ה כ"כ בכיכות גדולות על שנחסר שמחה ונח"ר להש"ת בגלל שהי' נראה כאילו היתה בת עשרים מטעם הנ"ל.

וזהו הטעם שנרמז זה אצל אות כ' דייקא כי הוא ר"ת כ"בוד היינו כבודו של הש"ת שנחסר כביכול במיתתה שלא ערך שום חשבונות לעצמו ורק היה לבכתה בשביל כבוד שמים שכשחסרה שרה אמנו חסר נחת רוח לרביש"ע וזה היה כולו לשם שמים.

ושבו מסופר בתורה"ק איך שלח אאע"ה לעפרון לקנות חלקת הקבר לשרה אמנו ואי' שם שתי לשונות לכל באי שער עירו וכן באוני עם הארץ ואפשר לומר בצחות מה שכ' אצל עפרון, ועפרון יושב וכו' לכל באי שער עירו לאמר ורש"י כבר מסביר מה הטעם לכל באי שער עירו עיי"ש, ואפ"ל בדרך בדיחותא לכל באי שער עירו שהיו אנשים חשובים לפניהם הראה א"ע שהוא ברייטער וגרייסער מחותן טוב וגדיב ויכולים ליקח מה שרוצים ביד נדיבה אך אח"כ באוני עם הארץ שהם אנשים פשוטים ושם בינו לבינו ביקש א קליינקייט 'בקשה צנועה' רק ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר ואז נתן לו ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר קנטורים יקרים.

ושבו ולבכתה כתיב ברש"י שסמכה תורה"ק מעשה עקידת יצחק לפטירת שרה אמנו לומר לך שע"י העקידה ששמעה שכמעט ונשחט יצחק פרחח נשמתה ואכן, און הייליגע שרה אמנו אין לנו שום השגה שהיתה כולה מסיירות נפש וע"כ צריך להבין הפשט שכשבא השונא הלינקער דער שטן לבשרה שבנה נשחט פרחח נשמתה ממנו, והרי היא היתה כולה מס"ג, וכל האבות הק' הצדיקים והאמהות הק' והצדקניות היו חיים כסדר תמיד במס"ג והיו כולו מס"ג עד כדי שאלו לה השנה, וכן רואים גדולתה של שרה אמנו במש"כ "שמע בראי"ה בקול רוח"ק שבה ואנש שאף זה יל"פ בדרך אגב מה שייך ונכנס כאן ענין רוח הקודש, אלא יל"פ שאאע"ה היה לו קשה מאוד לגרשו כי ידע שיחזור בתשובה וחשב שישמעאל יא' ליד יצחק אבינו ויהיה שטייגען לשניהם, אך שרה אמנו ידעה ברוה"ק שבה עוד יותר רחוק לדורות הבאים שבני ישמעאל יבואו די ביטערע ערעבערלעך הערביים, ולהיות עם כאלו ערביים הוא רע גמור בתכלית כי קודם כל הם לא חפצו לקבל את התורה ואח"כ הוסיפו כל רשעותם הידועה, ולכן שרה אמנו ידעה שיצחק ודורותיו הבאים אסור לו ולזרעו זרע קודש להיות ליד דורות ישמעאל ובניו לפי שהם שמוטצייגע נידעריגע פאלק וחיוב להיות פירוד ביניהם לדורות באים און טויגט נישט ואסור ורע להיות לידם וישראל הם העם הנבחר, וידעו ישראל שחייבים להתחלק כאן, וכל זה ידעה שרה אמנו ע"ה כבר אז שממילא כבר בזמנה צ"ל זה הפירוד ביניהם, וזהו הפשט ברוה"ק שבה שידעה שחייבים להפריד ביניהם שהם אלו הרוצחים והרשעים הערביים ימ"ש אויף אייביג הם רק ענין נפל כמוכא בסוף הפרשה "על פני כל אחיו נפל", וזהו מה שטוב להם "נפל" ורק ליפול תמיד שכן יהיה אצל אלו הרוצחים ימ"ש והעמלקים אויף אייביג.

ואפי' שאביהם ישמעאל שב בתשובה והראי' ששב כי התיר לו המשך בעני' ב'

שיחת קודש

מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א

מוצ"ש חיי שרה תשס"ח - ארה"ב

בב"ד של מעלה ורק כשהוא גמר שנה זו ונכנס לשנה הבאה אז דנים אותו וזה חידוש שמש"כ בב"ד ש"מ דנים ומענישים רק מגיל כ' היינו בשנה הכ"א, שכן משמע מרש"י שבת כ' זה עדיין עוד לא נחשב לחטא, וראוי להתעכב ולהתבונן עוד שהנה הרבי זיעו"כ"א [מרן מוהרמ"מ] היה מדייק מהו כ"כ החידוש של בת כ' כבת ז' הרי יופי הוא באמת באלו השנים ובגיל ז' הוא פחות ולמה דייק על בת כ' וביאר מרן מוהרמ"מ זיע"א שאדרבה זה בא להשמיענו שאף בגיל כ' לא היה חשיבות ליופי בעיניה עד שהיה אצלה כאילו היא בת ז' ללא זה היופי וזה אתא להשמיע שבת ז' שלא מבינה כלום בחשיבות של יופי משא"כ בת כ' כבר מבינה הרגשת היופי וחשיבותה, אך אצל שרה גם בת כ' לא הרגישה שום הרגשה והתייחסות ליופי על אף שהיתה יפת תואר, ואין לנו שום השגה בה ולא יכול להיות לנו. עד כאן ממרן מוהרמ"מ זיע"א.

ונחזור לענין ונתבונן בפשטות מהו הדיוק והחידוש של בת כ' דייקא, ועוד יש להתעכב ולשאול שהנה, כתוב שני חיי שרה ופירש"י טעם הדיוק שבא הכתוב לומר שכל חייה היו כולן שוין לטובה, וצ"ב קודם כל מה רצה רש"י לומר לנו שכולן שוין לטובה, ובאמת שבספרים מובא הפשט שהתורה באה ללמדנו שאפי' שהיו לה חיים קשים והרבה שני רוב חייה לא היה לה זש"ק וכן במצרים סבלו וכן אצל אבימלך מלך פלשתים, אך עם הכל היה אצלה כולן שוים לטובה ולא ראתה שום קשיים ושום צער כי האמינה ואמרה על הכל שגם זו לטובה והכל לטובה, והו' החידוש במש"כ שני חיי שרה שכולן שוין לטובה שקיבלה הכל באהבה והוא בבחי' המסופר מהרבי רבי זושא מאניפולי זי"ע שפעם שאלו את המגיד ממעזריטש תלמידיו ובתוכם הה"ק ר"ש מניקל שבורג זי"ע איך יכול להיות שאדם גמוטשעט ומלא טרדות ועומג"ר ר"ל איך הוא יכול לומר שהכל לטובה ולברך על זה בשמחה על הרעה כמו על הטובה, והנה אותם המעזריטשער מגיד זי"ע לרבי זושא מאניפולי זי"ע, וכשבאו אליו אמר להם בפליאה איני מבין איך הרבי שלח אותכם אליו והרי מעולם לא היה לי שום רע כי הכל אצלי לטובה והכל גוים' והגם שכידיהו הוא היה גמוטשעט מאוד ומופלג בדקדוקי עניות ושאר עניני דוחק ר"ל, אז הבינו גם הבינו את כוונת רבם הק' ממעזריטש ששלחם לר"י מאניפולי להורותם שיש לראות כל העניינים שהם טובה ולטובה ואז יברכו עליהם בשמחה, וזה מה שהיה אצל שרה אמנו ע"ה שכל מה שעבר עליה ראתה אותו כי טוב וזהו כולן שוין לטובה שהכל היה טוב אצלה ולא ראתה רק על ימי חייה.

ובזה יש להוסיף ולפרש טעם שהלימוד שכולן שוין לטובה מוסב ונלמד מהפסוק של שני חיי שרה לומר שכמו שהכל טוב תמיד בעיניה כך היה שוה אצלה לטובה ענין השנים מה שה' רוצה ממנה בכל גיל משני חייה ועוד כולם שוין לטובה שכל הטובות שמויחדים לכל גיל בפ"ע היו לה בכל שנותיה בשוה, וממילא כיון שבת כ' כבת ז' ליופי ובת ק' שווה לטובה לבת כ' ולבת ז', ממילא נמצא שאף בגיל ק' היה לה יופי ונקיות מחמא כמו בגיל כ' וגיל ז' וזה כבר חידוש גדול להיות בזה בת ק' כבת ז' ובת ז' ולכן כ' כולן שוין לטובה על הפסוק שני חיי שרה לומר שאף בבחי' השנים ג"כ היתה בחי' כולן שוין לטובה, ואמנם

שיחת קודש המשך מעמ' א'

ליצחק לילך לפניו והכניע ראשו מול הצדיק והוה הסימן שעשה תשובה, אך עכ"ז אלו הדורות הבאים זה אינו שייך להיות לצד ישראל היהודים, וחייב להיות פירוד מוחלט.

ועכשיו נשוב להנ"ל פטירת שרה ע"ה, ואמ"ע"ה אצל עפרון החתי שהנ"ל ששינה חכ' הלשון זהו אנו מדברים בדרך צחות ואין לנו השגה מה היה שם, ועכ"פ יש להבין למה פרח נשמתה של שרה אמנו כששמעה שנשחט יצחק והלא היתה כולה מסייג, ואומר בזה הרבי זיע"א מרן מוהרמ"מ, שסיבת מיתתה ה' מרוב צערה ששמעה שלקחו את יצחק לשחיטה ולבסוף לא נשחט, וחשבה שז"כ אולי רח"ל ה' ביצחק איזה פגם ח"ו וע"כ הוא פסול לשחיטה שלעכט אף אלע שלעכטע גויים, אולי יש ביצחק אבינו מום אשר בזה לא ירצה להיות לקרבן עולה לה, ועל זה נצטערה דווקא משום שהיא כל כולה מסרה נפשה לגדלו שיהי' קדוש עליון על ברכי המסירות נפש, ועכשיו מה פסול היה בו, ומהו דזה לבד עד כדי שפרחה נשמתה, כך נראה לי שכן מפרש הרבי מרן מוהרמ"מ ואין לנו שום השגה במרן רבינו הקוה"ט זיע"א ולא באמ"ע"ה ושרה אמנו, ולא בכל הצדיקים והצדקניות, אלא אנו צריכים רק להתחזק וללמוד בפשטות און שטייענע מיט מער תורה און יר"ש.

וכמו"כ וכן נ"ל בפשטות שהשטן הלינקער בא אליה ואמר לה בפחד נורא וכי את יודעת מה אירע ליצחק, שרצו לשחוט אותו ולא אמר לה סיפור של קרבן אלא הוא הנחש הקדמוני חפץ לענותה ולצער אותה, לכן הרהרה שרה ע"ה דאולי גויים או שודדים תפסוהו ורצו לשחטו ולא ידעה בכלל מעניין של קרבן בציווי ה' כי לא הזכיר המילה קרבן כי היצה"ר לא בא לבשר לה בשרות טבוחות ומפחדה ואת פרחה נשמתה רח"ל ומתה.

וישוב א"י בתורה שאמר אברהם אבינו לאליעזר "שים נא ידך תחת ריכ"י כי צריך להחזיק חפץ של מצוה כדי להישבע ולקיים" למה לא החזיק ס"ת ונשבע, ויכולים לפרש בכמה אופנים או משום שבומנים דאז לא היה עדיין מושג ס"ת לכן אמר לו באופן כזה שיחזיק חפץ של מצוה ואפי' לפי מש"כ שאמ"ע"ה קיים כה"ת כולה וממילא אף מצות כתיבת ס"ת קיים והי"ל ס"ת עכ"ז בזה הוא לא היה מצווה ועושה, משא"כ במילה היה מצווה ועושה, לכן היה אצלו החשיבות מיוחדת ולכן השיבנו בזה, וייתער מובא וכן האוה"ח הק' מדבר בענין זה הדמיון היתה אצלם קודש קדשים כמו ס"ת תפילין ומוזוות ולהפסד הנ"ל שקיים כה"ת והי"ל ס"ת א"כ למה לא לקח ס"ת או תפילין ומוזוה וכדו' א"כ הגם שכ' הרמב"ן שמצות מילה היתה אצלם כמו ס"ת עדיין צ"ב למה היתה לו המילה חשובה יותר מס"ת אלא מאחר שאצלם מצוה זאת היתה קדושה וקודש קדשים אם יכולים לומר כן אז היתה קדושה הרבה יותר מס"ת תפילין ומוזוה, כי ס"ת וכו' ידעו כולם שהוא לכתחילה קודש קדשים, אך כאן שמהפכים הרע שיהיה כולו טוב הרי"ז קדושה טפי יותר גדולה מס"ת תפילין ומוזוה והאבות הק' הפכו הרע לקודש קדשים ומצוה זאת היתה קדושה כולו קודש ובחי' הרבה יותר גדולה כי הוא נתקדש מן הקצה אל הקצה, ולכן זה החפץ היה אצלו יותר חשוב משאר המצוות ס"ת תפילין ומוזוה כך נל"פ. והעיקר שנוכח בס"ד כולנו לגדול בקדושה וטהרה לפחות די פשוט ע"קדו"ט.

עוד בפרשתו שליוחותו של אליעזר ושם יש להבין אצל אליעזר שהציע השידוך והם ראו שיש לו אפאי' דאלער ולכן כדרכם דרך רשעים הם מיד הסכימו לך, בפרט שהם ראו שיש שטר הבטחה מאמ"ע"ה שמוריש כל נכסיו ליצחק א"ל בתואל הנה רבקה אשתך קח ולך, והנה עכ"ז לאחמ"כ כשרצו לילך כשרצה לקחת לבית יצחק אבינו ולבשר בשורות טובות לאמ"ע"ה שהצליח דרכו, וכמש"כ לאחמ"כ שסיפר ליצחק א"ה שצחצח, עכ"ז לפתע הם עייבהו ואמרו "תשב איתנו הנערה ימים או עשור", ופירש"י ימים שנים או עשור חודשים ולא יום או יומיים, וצריך להבין למה פתאום התחפך לבם מלשלחה תיכף עמו, וי"ל שאלו הבנדיטין רח"ל שהם לבן הארמי שהוא מקור השקר והתחל הרשע שכתוב עליהם שרבקה אמנו היתה בת רשע ואחות רשע ורבקה לא למדה מאיש והיתה צדקנית גדולה, וממילא י"ל שבאמת בתואל רצה לעכב השידוך ולכן הכניס סם במאכל אליעזר וחשב עי"ז להורגו, ולכן ממילא אלו הרשעים אמרו לו קח לך את רבקה אבל באמת חשבו להורגו אחר"ז תיכף וזה יקרא בצורה דיפלומטיש שהיה נראה שהם פיינע מענטשן שהסכימו לשידוך ולא יאמרו כלום ונתעכב השידוך במוט אליעזר ולא מצידם, אך מן השמים לא הסכימו לזאת והרגו לבתואל ע"י שהחליף המלאך מנתו של אליעזר עם בתואל, וכשראו שיש כאן צרות ולא הצליחה מחשבתם וזומם הרע ועוד מעט הוא הולך ליקח אותה, אז תפסו דרך אחרת לעכבה אצלם שכאילו קשה עליהם פרידתה ואז אמרו בבטחה תישאר הנערה איתנו ימים או עשור ורצו להראות כוונתם אלו השקרנים שאינם מסכימים שתלך מרוב שכאילו חפצים הם בטובתה וקרבנות, ואז אמרה רבקה אמנו "אלך" אפי' שהם לא מסכימים, ולא עזר לאלו הבנדיטין והשקרנים מאומה, וכך נסגר השידוך בשעה טובה.

תחילת זו הפרשה כ' "ואברהם זקן בא בימים, וע"ז צדיקים פירשו בא בימים שמיילא כל ימיו בעבודת ה' מלא מעט לעת בשלימות ובא כך לויקנה, ואין לנו שום השגה אלא להתעלות בפשטות ירחם המרחם ישמור המרחם עלי ועכ"ז", ואין לנו השגה בצדיק אברהם אבינו והצדיקת שרה אמנו אלא לראות צו שטייענע כל המעט לעת געוועלד און געשריגען למלאות הימים בעבודת ה'.

השי"ת ירחם שכולנו תעלה בקדו"ט מיט יר"ש שהתמדת התורה לשמה מיט א גוונטע אידישע שמחה עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה, הרבוב הרמנותו שייבנו אבינו באמת מאהבה לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, און שטייענע בתוה"ק ובעבודת"ה אויף א זיסע אופן אויף אייביג, שאין לנו שיוור רק התורה הזאת והכל הוא מכוח התורה שעל ידה יכולים להגיע צו די העכטסטע און די בעסטע, ועל ידה יכולים להזכר ולהיטרה, מיט חשק ושמחת התורה, וירחם שנקבל הכל באהבה ויהיה אצל כולנו כולן שוין לטובה בכל העניינים והמובנים ותמיד להתחזק כי הכל לטובה און נישט ווערן פארלירען משום מצב שהוא, אפי' שקשה לומר זאת אך צריך לומר זאת להתחזק בכל מצב שהוא ולהתרגל לדבר טוב לומר שהכל גם זו לטובה כמובא ממרן הבעש"ט הק' שיאמרו זו לטובה על הכל, כי השי"ת הוא בלויז גוטס ולזכור שהכל שוין לטובה ולהתחזק ולשמח תמיד, ויהיה אור מיט שמחה אמונה ובטחון, השי"ת יתן לכולנו זאת, דאס יש ליהודי את הנ"ל כבר אין חסר לו כלום כי על ידי מתברכים בגו"ר וכל העניינים, השי"ת ישמח את כל ישראל בכל מקום שהם, וכולנו נזכה לתשובה הנכונה, ויתן לכולנו לזכות לתשובה מאהבה אויף א זיסע אופן אויף אייביג, ויפאז את כל ישראל וישמרים שמירה עליונה בכללות ופרטות, ויתן לכולם רפואות וישועות וברכות ושמחות תורה וגדולה במקום אחד בגו"ר ברכה ישועה ושמחה שלימה ובנין ביהמ"ק שוין יעז אויף א זיסע אופן אויף אייביג.

תורת אמת מנינים יקרים על הפרשה

ותמת שרה וגו' ויבא אברהם לספוד לשרה ולבנותה (כז, ב) וברש"י הכן פשוט. יש לבאר הטעם דכך ועירא עפ"י דאיתא בשו"ע יור"ד (פ' לו טעין ה') דבין היראה, חסר מנף היראה ולא ניקבה, אדם החסרון ככ"ף פשוט כשר, אבל א"כ החסרון ככ"ף כפופה טריפה, והמנהג דכך רומז על כך הדיאם הכן בק' ידו פשוטה ומוכנה ליתן צדקה או כשר, אבל אם בק' ידו כפופה וקמוצה דאיתו מוכן ליתן צדקה איז הוא טריפה. עכ"פ יוצא דכך רומז על מידת נדיבותו של האדם, ולכן איתא כאן שרה קטנה לרבו דאברהם הפסידה במידת חסד שלה, שכן ידה היתה פשוטה כל עובר ושב, ויש לומר עוד דכך רומז על הכן (לעפ"י), שהיתה מאכלת בו את האורחים. (ישעת ישכר בשם המא"ל רבי מנחם מענדל מדעש)

כני ובינך מה הוא (כז, טז) כאן ד' מנאות שקל בניו ובינך מה הוא, וריתאים את הארץ מה הוא (במדבר יג, יד), הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה הוא (תהלים לט, א) אדם בנעוריו ודוף אחר תענוגים, וחושבו: אחר חותנותי ואן אכל להתפלל ג' פעמים ביום, אקבע עתים לתורה, אבל כשינשא בא היצר הרע ויאמר לו ד' מנאות שקל מה הוא, הנהן שקבלת מה הוא ומחר ילך מאד, היום העת לעסוק במסחר, דמאין יהיה לו לפרנס בני ביתך, כשתתעשר או תעסקו בתורה, והנה כאשר נעשה עושר בא אליו היצר הרע ואומר לו: הנה עשית רבות בשנים לא נתת שיהיה לנייניך כשאספת הון, עתה תוכל להיות ח"י נתן ולנסוע לחוץ לארץ ולטייל ולראות העולם, ויראית שאל את הארץ מה הוא, וכשיבא ימי הקנה או תוכל לקבוע עתים לתורה, ועל זה בא היצר הטוב ויאמר לו: עתה רבי כי רוצה להיחזק לבאר שחת לא תלשם על, ימיר ספרים ויהיה שכתוב ומדת ימי מה הוא, רק תיכף תעסקו בתורה ומצות ואל תבלה הזמן לבטלה. (פרדס יוסף)

ואברהם זקן בא בימים וה' בך את אברהם בכל (כז, כ) על דרך צחות י"ל, עפ"י מה שאמרו ז"ל (כ"ב טז) שאל את ה' בת, ע"ז שכ' השביל"ם באגרת לבנו שבתו למנחת שערותיו שביביל דאנה לשדך אותה לפי כבודו הראוי לו. ועיין רמב"ן שאילו היה עבד, אלא זה מרומז לנו רש"י הק' לפי שהיה אברהם אבינו ע"ה, נצדיק, וזה להיות זקן שקנה חכמה, וכל המחובר לטהור טהור. (ליקושי אברי חיים)

עבדו זקן ביתו (כז, ב) פירש ש"ת לפי שהוא דבוק באמ"ע"ה וכו' זקן אמרו חז"ל (קידושין לב) זה שקנה חכמה, ואך אפשר לקרוא לאליעזר זקן שקנה חכמה, והלא היה עבד, אלא זה מרומז לנו רש"י הק' לפי שהיה דבוק באברהם אבינו ע"ה, נצדיק, וזה להיות זקן שקנה חכמה, וכל המחובר לטהור טהור. (ליקושי אברי חיים)

אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי (כז, ה) לכאורה תיבת "אחרי" מיותרת, דהוי ליה לומר קר אולי לא תאבה ללכת אל הארץ הזאת, וכן בפסוק זה ואם לא תאבה ללכת "אחרי" מיותרת, ועוד קשה כמה שכתוב הנה רבקה לפניך, ויש לומר דעוד קשה מדוע חזר לבן כרגע ממה שאמר הנה רבקה לפניך וטען אח"כ תשב הנערה אתנו ימים כו', ויש לומר על

לכסד לשרה ולבנותה וברש"י פ' סטובות מית שרה לעקידת יצחק שע"י בשורת העקידה וכו' פרח נשמתה, ע"כ, ולכאזי אמאי הביא כאן רש"י האי מימרא והי' לו לומר לעיל על ותמת שרה או בתחילת הפרשה למה נסמכה וכו' ומה ענין הוא עם לכסד לשרה, ואפשר עפ"י מה דאיתא בבת"ס עה"ת דהא דפרחה נשמתה ע"י בשורת העקידה, היינו דמרוכ דביקות בשמחה בעקידה אלקטריא ברה"א וישא נשמתה, ובאמת דגם אברהם ויצחק אע"ה היו מגיעים לדיבקות כזאת כשרה אע"ה, עד כדי יציאת נשמתם בדיבקותם, אלא שאברהם אע"ה אמר ונשובה אליכם בגלל כן הצטרף לישיאר בעוה"ז ולשוב אליהם, ובפ' וירא עה"פ שבו לכם מיישב היות"ם את קושיית תוס' (מ"ק ט"ז ד"ה ואיטעניא) ומבאר עוד דהו"ה הספד אע"ה על שרה, באומרו לבני חת גר ותושב אנכי עמכם, פירש דזאת הצדיקת בשמחה על בשורת העקידה הגיעה לעקידת נעלה ביותר עד לכדי יציאת נשמתה, אבל אני שמאיתו כאן אלו הגעתי לדיבקות כזאת עיי"ש בתח"ם, והדברים מהבילים. ולפ"י מובא שפיר דהביא רש"י האי דרשה על לכסד לשרה, דבה פ' מה ה' ההספד, דע"י בשורת העקידה הגיעה שרה אע"ה לדיבקות גדולה עד כדי יציאת נשמתה מרוב דביקות וכו'.

דברי תורה - המשך מעמ' א'

ששאל אשה שתי שאלות שהן אחת, בת מי את היש בית אביך מקום ללך, וכוונתו האם את בת למשפחה שיש להם מדת החסד של הכנסת אורחים ומקום ללך, והשיבה רבקה בת בתואל אבינו כן מלכה אשר ילדה לתנור, כוונתה בזה לומר, שהיא בת לבנו של תנור שהוא אחיו של אברהם, ולכן יש מקום ללך וגם תבן ומספוא רב, שירש מדת הכנסת אורחים מאברהם. אך כל זה היה רק בחינת אברהם ערונת חי בעולם, אז היתה השפעתו על בני משפחתו בקיום מצות הכנסת אורחים, אך לאחר שנתקל במלך מלך מידה הטובה הזאת, ונתרונקו מכל מידה טובה, וכמו שמוציא אצל העובד ללבן אמר לו לבן אן עצמי ובשרי אתה, ופירש"י משה, אלא לר' לאספד הביתה הוויא ואין בידך כלום, אלא מפני קרובה אספד כל חודש ימים, הרי שהיה לבן מושלל ממידת החסד ולהכניס אורחים. (ח"י שרה הש"ע)

לכסד לשרה ולבנותה וברש"י פ' סטובות מית שרה לעקידת יצחק שע"י בשורת העקידה וכו' פרח נשמתה, ע"כ, ולכאזי אמאי הביא כאן רש"י האי מימרא והי' לו לומר לעיל על ותמת שרה או בתחילת הפרשה למה נסמכה וכו' ומה ענין הוא עם לכסד לשרה, ואפשר עפ"י מה דאיתא בבת"ס עה"ת דהא דפרחה נשמתה ע"י בשורת העקידה, היינו דמרוכ דביקות בשמחה בעקידה אלקטריא ברה"א וישא נשמתה, ובאמת דגם אברהם ויצחק אע"ה היו מגיעים לדיבקות כזאת כשרה אע"ה, עד כדי יציאת נשמתם בדיבקותם, אלא שאברהם אע"ה אמר ונשובה אליכם בגלל כן הצטרף לישיאר בעוה"ז ולשוב אליהם, ובפ' וירא עה"פ שבו לכם מיישב היות"ם את קושיית תוס' (מ"ק ט"ז ד"ה ואיטעניא) ומבאר עוד דהו"ה הספד אע"ה על שרה, באומרו לבני חת גר ותושב אנכי עמכם, פירש דזאת הצדיקת בשמחה על בשורת העקידה הגיעה לעקידת נעלה ביותר עד לכדי יציאת נשמתה, אבל אני שמאיתו כאן אלו הגעתי לדיבקות כזאת עיי"ש בתח"ם, והדברים מהבילים. ולפ"י מובא שפיר דהביא רש"י האי דרשה על לכסד לשרה, דבה פ' מה ה' ההספד, דע"י בשורת העקידה הגיעה שרה אע"ה לדיבקות גדולה עד כדי יציאת נשמתה מרוב דביקות וכו'.

בגו צדיקיא

הגה"ק רבי דוד שלמה אייבשיין זי"ע בעל ה'לבושי שרד' ו'ערכי נחל'
יומא דהילולא כ"ב חשוון (תקע"ד)

טרם עלותו לארץ ישראל, הרה"ק מבאריטשוב היה גם שאר שברו של רבינו כמבואר בהקדמתו להסכמה, וכך כותב הגה"ק מבאריטשוב בהסכמתו: ואף שאין דרכי ליתן הסכמה על ספרים חדשים הנוגעים לחלכה פסקוק, אך אוקי גברא אחזקתיה, כי הוא חריף ובקי בחדרי תורה כחד מן קמאי, וכל מעשיו לשם שמים, ויצלל במים אדירים לירד לעמוקה של הלכה, ע"ב אמרתי כל מן דין סמוכי לנא, לאדפוס אידרא לחלקם ביעקב ולחפנים בישראל.

אמנם סימו של הספר היה בארץ ישראל בשנת תקע"א - תקע"ב, וכאן נטל רבינו להסכמתו של הרה"ק רבי אריה לייב מוואלטישק זצוקללה"ה, שהיה מוקיר ומחבב את רבינו מאד, ואף נקבר אתו יחד באותה מערה, וכך הוא כותב בהסכמתו שניתנה בשנת תקע"א בחדוש שבט: אמת מארץ תצמח צדיק, ה"ה כבוד ידיד ה' ואהבת נפשי חי רוחי - - - אשר אותה נפשו לשכח כבוד בארצנו, והוא מאנשי שלומינו מעומק האהבה, מאז חברתי בכל מיני כינויי חיבה חיבתני - - - ובעת הפליא לעשות, להיות כביר מנצח ידו לברר וללכץ בדברי דו"ל - - - והיה ד' אתו והצליח ועשה פרי, ותהי גמר מעשהו בקרב הארץ - - - והגם שאין דרכי בכאן ליתן הסכמות על ספרים מחדש באו, עכ"ל לאהבת האהוב והחביב ונעמד בקירות לבי, כבוד הרב הגדול והמפורסם נ"י, באתי בשמחה רבה על החתום, ומה' אשאלה ויפניו מעיניתי חוצה, שימחו השמים ותגל הארץ, וארצינו תתן יבולת מפרי הארץ, ששון ושמחה יצא בה.

לחץ לארץ שלח רבינו את ספרו לתלמידו החביב רבי אריה מרגליות זצ"ל, וכנראה הוסכם ביניהם להדפיסו ברפוס המשובח דק"ק מאהלוב עירו של עירו של הרה"ק בעל "באר מים חיים" זי"ע אמנם טרם הביאו רבי אריה לייב לרפוס נטל את הסכמת הרה"ק מאפסא בעל "אהוב ישראל" ביום ד' כסלו שנת תקע"א לפ"ק, שאף שלא ראה את רבינו מעולם, רבה היתה השתוקקותו לראותו, וכך הוא כותב בהסכמתו: מי האיר ממוזר עיני, נודע בשערי בת רבים בישראל גדול שמו כשמן תורק, מכנף הארץ ומזירות שמענו צבי לצדיק, עילת תחית גולת כותרת, ה"ה כבוד הרב הגאון המובהק, בקי בחדרי תורה נ"י פטיש הימיני עמד החוק, המשובח והמפורא כבוד קדושת שמו מח"ו דוד שלמה נ"י שהיה אב"ד דק"ק סאראקא, ועתה זכה לישב על התורה ועל העבודה בארץ"ק תובב"א. ואמת היה הדבר אשר שמעתי בארצי על אודותיו ועל חכמתו אשר נתן אלוקים חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאד ורוחב לב נכון בים התלמוד ופוסקים. ומחדרין שמעתיה שפי, חידודיה קודים לליבונה ולברר שמעתיא את אליבא דהילכתא. ומה נכבד היה בהגלות נגלות לעיני ומצאתי ראיתי את שאתבת נפשי פה להשתעשע עמו באהבים ואילת חן [כן], אך דודי מני נטע ואינו דומה שמיצה לראיה, איברא אי לא חזינא ארי' חזינא מרבעתיה ידידיה פיתוהי קודש בו'.

ומקבילת אי"כ משנה ענין העבודה שמביא רבי יוסף פרגר שו"ב דבריסק בכתביו, ששמע מהרב ר' אהרון אב"ר אטשאקוב זצוק"ל בעל המחבר בית אהרן על מסכת אבות, ששמע מהרב גדליה אהרן אב"ד ליניץ, נכדו של בעל תשואות חן הרה"ק רבי גדליה מייניץ זצוק"ל, אשר לאחר הרפתת הספר, בא הרב דוואלטישק שכיהן אז שם לאחר שהרה"ק רבי אריה לייב נסע לארץ ישראל, על השגות על ספרו של רבינו, וקראן מספר עמק השירים, והביאו לרבו בעל "אהוב ישראל" מאפסא ליטול הסכמתו. הרבי החרשי וסגר את הספר, והרב המחבר יצא בהנחה שכשרבו יתפנה יעיין בספר ויתן הסכמתו. לאחר זמן בואו שוב אל הקודש, קרא אליו רבו: אתם עשיתם השגות על הרב דסראקא, מעידיני עליו שהיה לו גילוי אליהו, הניחו לזקן עם "שגיאותיו". כאמור הרה"ק מאפסא מעולם לא התראה פנים אל פנים עם רבינו, למרות זאת ידעו היטב, ואין כל פלא ברבר כשאליו זכור לטוב מהלך ביניהם.

לאחר מכן בעת הביאו את הספר לרפוס בק"ק מאהלוב, נטל רבי אריה לייב הסכמה מאת הרה"ק בעל באר מים חיים, וכך הוא כותב בהסכמתו: חן הבהיק והאיר נגד עיני שופ נפלא קי חרד, מופז ונחמד למראה בעיני בעלי שכל, אשר הועלה ואשר הורב מארץ הקדושה תובב"א, והאיר מפני המורה אור תורה של כבוד הרב הגאון הנשר הגדול בועינא דנהורא תפארת ישראל - - - ובבוא עם הספר הלז להעלותו על הרפוס המשובח דפח קהלתנו ק"ק מאהלוב, קייאתי בו שנים ושלוש דלתות, וראיתי שדבוי הספר המה - - - דברי האורים המשך בעמ' ד

בזרועו והולוכו החוצה אל חדר המבוא, כאן רשאים לדבר' פסק רבינו ופנה למקומו, בשעת מעשה חרה הדבר מאד לעשיר, וגמר בלבו שאחר התפילה יעשה את החשבון. אולם עד סוף התפילה, הרגיש הגביר כי הצדק דוקא עם רבינו ולא אתו, כי הלא אמת נכון שאסור לדבר בבית מקדש מעט. ואדרבה, חשב בלבו, הלא ניכרת בזה יראתו הגדולה של רבינו שלא גר מפני, עם היותו כעני העומד בסוף בית הכנסת ואני התקוף העומד מקדש, והוא ביראתו השלימה, תקף בי בידי ומשכני חוצה. אי לואת, נגש הגביר אל רבינו כשעשרים אדומים (פסוס נכבד מאד) בידו, מנחה לרבינו. אולם רבינו קפץ את ידו מלקחתו, כאשר העתיר ההוא בהפצרותיו שרצונו להנות אותה, הלא אני מלמד מספר תלמידים, קנה צלוחית יישי משובח ונשתה כולנו יחד.

ספריו חק' לבושי שרד וערכי נחל

רבינו שלמה שלימה משנתו, ידוע הוא רבינו בעולם כספרו לבושי שרד על הלכות שמיטת ושבירת העצמות, ריאח

דינים ליורה דעה, ספרו היחיד שרבינו זכה עוד לראותו בחיים חיותו עולה על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנו, ספר שכולו עמל, בסגנון ממצה ובשיטת לימוד דקדקנית ומפרכת. ספרו זה של רבינו הוכר כספר יסוד, וכמה רבנים אף נמנעו מליתן היתר הוראה למי שלא היה בקי בספרו של רבינו, הספר גם נדפס במהדורות רבות וסמוכות, בודאי עקב חשיבותו ונחיצותו לרבים.

רבינו החל בחיבור ספרו זה בחו"ל ואף נטל הסכמתו של הגאון הקדוש רבי לוי יצחק מבאריטשוב עוד בשנת תקס"ח

מתולדותיו
מתולדות חייו האישיות של רבינו לא ידוע הרבה. כותבי קורותיו מביאים שנולד בשנת תקס"ז לערך לאביו רבי ירחמיאל בעיר אוזיראן, וא"כ זכה רבינו להרביץ תורה בגיל צעיר מאד, שכן כבר בשנת תקס"ח הורץ תורה בנרבוונא, ושם היה בין תלמידיו הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש, לאחר מכן כיהן רבינו ברבנות בחורוסטקוב בה היה כפוף לרב הגליל דעורטקוב. בשנת תק"ן מוצאים אנו בערבי נחל מדרשותיו בקהילת בוזנאב וכן אנו מוצאים בדרוש ג' לשבת הגדול לשנת תקס"א, אי"כ כיהן בה רבינו לא פחות מ"א שנה. לאחר מכן עד שנת תקס"ח - תקס"ט, כיהן כיהן כאב"ד בסורוקה (שרביה) בבית דינו היו שני חדרים ובעת שהגיעו אליו בעלי דין ישב עם בית דינו בחדר אחד ובעלי הדין בחדר השני על מנת שיפסוק את הדין ללא משוא פנים.

פעם אחת הזמין אברך אחד, ת"ח, את חותנו העשיר לדין לרבינו, הוא טען, כי כאשר השתדל עם בתו הבהיח לו מזונות על שולחן כל מי חייו ובלבד שיעסוק בתורה. עכשיו, עברה שנה אחת לאחר החתונה, וחותרו הפר את הבטחתו, באומרו כי עליו להפשי לו איזה מסחר ולפרנס בעצמו את ביתו. החותן לא הכחיש את דבר הבטחתו ורבי דוד שלמה חיבב לפרנס את חתנו וביתו כמו שהבטיח, כדי שיוכל לעסוק בתורה, התחיל החותן לערער על פסק דינו של הרב: הרי משנה מפורשת (מסכת אבות) "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ", אמנם עזקת בטענתך החזיר לו רבי דוד שלמה ומשנה זו סוברת כמותך, אבל יותר טוב כי תתן ישב ויעסוק בתורה ולא יקיים משנה זו, משיקיים משנה זו ולא יעסוק בתורה.

עלייתו לא"י

אף בעת עלייתו לארץ ישראל, כשיצא בני עירו ללוותו אנשים נשים וסוף בעת צאתם מן היער, נפרד רבינו מבני עדתו באותו דבר הלכה המונה בתוואני דליבוי, וכדברי חז"ל שמתוך כך וכרהו, הפנה את פניו הקדושים לעבר העיר ואמר, כמה נאה את סראקא, בני עירו בשמעם זאת שאלוהו הלא רבינו היה רגיל להוכיחנה תמיד ועירנו לא מצאה חן במיוחד בעיניו. השיב רבינו מיניה וביה, מפני שאתם כולכם כאן ואין אתם בתוכה מפני כך נאה היא.

יחד עם טובה הארץ מאד מאד, קיים רבינו בעצמו מאד מאד היו שפל רוח, שכן אחר עלייתו לארץ בשנת תקס"ח או תקס"ט, עם כל כבודו וגדלו ופרסומו שהיה לו בחוץ לארץ, בא רבינו לארץ ישראל ותפס מקומו בביהמ"ד למטה במקום העניים ופשוטי העם, והתפרנס ממלמדות עם איזה תלמידים, וכאמור גם לעיל שלא הרשה לרבי ישראל נחמן לפרנס שמו בעת הדיפוס ספריו.

מספר רבי יוסף פרגר שו"ב דבריסק בכתביו עמוד קס"ו: שהיה אז בעיר צפת גביר אחד שהיה מקומו למעלה בביהמ"ד במקום חסובי העם. ופרנסתו של הלה היתה בשפע מבניו שהניח בחוץ לארץ שהיו שולחים לו סכום נכבד תמידין כסדר. אירע פעם עיכוב בדרכו של השליח, והיה הגביר ההוא שרוי בעגמת נפש, חן על הכסף שתם מכליו, והן על חוסר ידיעה מבני משפחתו. והנה סוף סוף הגיע השליח ויצורו הכסף ותכריז מכתבים בידו. כאשר השליח הביא לאיש את המשלוח היתה זאת שעת התפילה, והלו שוחח עמו קצרות על אודות איחור דרכו. רבינו העומד ב"מערב" יצא ממקומו, פסע לעבר "המורה", נטל את הגביר

הילולא דצדיקיא

יום שב"ב כ"ב חשוון - רבי דוד שלמה ב"ר ירחמיאל מסורוקא ב' לבושי שרד וערכי נחל (תקע"ד)
רבי עזריאל ב"ר דב הלוי הורוויץ "ראש הברזל" מלובלין (תקע"ט)
רבי ישכר דוב בעריש בן הפני הושע (תק"ח) רבי צבי אריה מסניגט - אמרי בינה (תר"כ)
רבי משה אליקים ברעה מועיליחוב ב"ר יצחק שלמה - חתן רבי יהושע אשר מפאריסוב.
רבי יושכר דב ב"ר יהושע מובעלי (תרפ"ו)

יום א' כ"ג חשוון

רבי אברהם חיים הורוויץ ב"ר מנחם מנדל מלינסק (תרס"ח)
רבי יהוסף מקוסוב ב' בני שלשים ב"ר צבי מטולסו (תרע"ב)
רבי משה ב"ר שטא מוואלקווא (תי"ח)
רבי אהרן קאצניענצאנער ר"מ בבריסק - מנחת אהרן (תקל"ח)
רבי אברהם ריינמאן אב"ד נאראל ב"ר יעקב - תל רצ"ה מוידוטישוב (תי"ב)
רבי משה ב"ר יעקב לייב מידער מטולסו - ברנוביץ (תר"א)

יום ב' כ"ד חשוון

רבי גדליה ב"ר בנימין זאב מוואלקווא (תקכ"ד)
רבי חיים עישאל מטאלאנקי ב"ר בנימין - סם חיים (תס"ו)
רבי אריה לייב בלאך מוכבניץ וילנא (תקצ"ו)
רבי אהרן שטנבוים אב"ד אקראשין ב"ר יהודה לייב אב"ד ריטשעוועל (תקפ"ו)
רבי יוסף לאנדא אב"ד יאסי - שו"ת ברכת יוסף (תח"ד)
רבי חיים יוסף אב"ד פיסטין - תוספת חיים (תר"ח)
רבי דוד מנאקוב ב"ר יעקב יצחק (תרס"ו)
רבי הלל משה מעשיל נעל בשטיין ב"ר צבי הירש - מיטשנת לאביר יעקב (תרס"ח)

רבי ישכר בער גרויבארט אב"ד בענדין ב"ר בנימין (תרע"ד)

רבי גדליה משה ב"ר שלמה מוואלעל (תש"י)

רבי יצחק וואל ב"ר גדליה מליניץ (תקפ"ח)

רבי אברהם ב"ר רבי אליהו מוילנא י"א שפ"ה ב"ר כסלו (תקס"ט) רבי יצחק וואל מליניץ (תקפ"ח)

רבי נפתלי מליץ ענקס ב"ר אלעזר (תקצ"ט) רבי מרדכי מליגוויץ ב"ר ישישכר דב מובעליא (תש"י)

רבי רפאל ב"ר יקותיאל יוסקין ב"ר משה ב"ר יקותיאל ווער (תקס"ד)

רבי שלמה חריף אב"ד לוב ב"ר יצחק אברהם - גים הרמ"א (שצ"ה)

רבי צבי ריינמאן אב"ד קרעטשניץ ב"ר יצחק מוילנא (תרע"ט)

רבי משה ב"ר אליהו בעלאל מייטלבוים אב"ד מעטש (תרפ"ד)

רבי שמואל נאטליב אב"ד טאלטשאווא ופאפא (תרפ"ט)

רבי אריה לייבוש מרדכי ב"ר משה משינאווא (תרצ"א)

רבי נעק"ש רבי דוד ב"ר שלום יוסף פרידמן מפלוויש (תש"א)

רבי דוד ב"ר ארי לייב מלידא מנצא ואמסטערד - עיר דוד (מקלט) שריבס הוב (תי"ח)

רבי אהרן אב"ד וועסטהויבין בעלזא ב"ר משה מלוב (תע"ט) רבי ישראל איסר מוילנא - תלמיד הגר"א.

רבי אריה לייב בערלינער ב"ר שאול אב"ד פפד"א (תקע"ו)

רבי רפאל אשכנזי מאזימיר - מראה גדול, מראה עניים (תקפ"ו)

רבי דוד צבי ערנפעלד מפרישבורג - חתן החת"ס ואבי החתן סופר (תר"ב)

רבי אברהם יוסף לאנדא אב"ד וויסקו ב"ר אליהו (תר"א)

רבי יעקב שיק מנאדאדוואר ב"ר דוד אב"ד סאקייא (תרע"ה)

רבי דוד מפלוויש ה"ד ב"ר שלום יוסף מבוהוש (תש"א) רבי שמואל הלוי אשגל ב"ר ברוך שלום (תשנ"ו)

רבי יעקב ב"ר דוד יצחק לייזר מאנטוורפן מפשוורסק (תשנ"ט)

יום ב' כ"ח חשוון - רבי יונה חקידר ב"ר אברהם מנירונדה ב' שיערי תשובה ועוד (ה' ב')

רבי זאב וואלק אב"ד סלוצק - נחלת בנימין (תמ"ח) רבי אלעזר ליבר הגדול - המגיד מבאריטשוב ב"ר אברהם אשכנזי (תקל"א) רבי ישכר בער אב"ד מיקולאש ב"ר סני - תל החת"ס, מנחת עי (תרס"ב)

חינוך הבנים

אמונת צדיקים, תהוות הדרכות ועבודות בענין חינוך הבנים (יב)

ולמדתם אותם את מנהגים דברם כם בשבת כו' ובלכתך בדרך (דברים יא, ט)
קשה דהוה ליה למימר בשבבם ובלכתם ויש לומר דהכי קאמר, שתרגילי בנך בלימוד, עד שלא ילמדו משום מורא שיהיה להם עבודה, אלא תרגילם בטבעם עד שאפילו בלכתך בדרך ילמדו, ודו"ק. (ש"י טה)

חינוך הבנים כתפילין ומזוזות

שמעתי מפי"ק ש"ב הגה"צ אבד"ק בילגורי"א זצ"ל"ה בשם אבן הגד"ק כ"ק אדמו"ר מהר"ד זצ"ל מבעלזא ז"ל, דפרשת קריאת שמע כתב קודם (דברים יא, ט) "וקשרתם לאות על ידם והיו לטוטפות בין עיניהם", ואח"כ (שם יט) "ולמדתם אותם את מנהגים" שהוא חינוך הבנים ומסכים (שם כ) "וכתבתם על מזוזות ביתך", לנצח "ולמדתם" שהוא חינוך הבנים כתיבתן "וקשרתם" שהוא תפילין ובין מזוזות, להורות על כך שצריך להקפיד על חינוך הבנים שיהיה הכל כמו שקיבל משה רבינו מהר סיני דוגמת מצות תפילין ומזוזות שדרישם הם הלכה למעשה מסיני, ואסור לזוז מהם כחוט השערה. (כ"ק אדמו"ר ממשאקאזא שליט"א - דברי נפתלי)

כוח הרצון והתפילה

כשהספר "העמק שאלה" יצא לאור, סיפר מחברו הגאון הנצי"ב מוואליצ' זצ"ל את סיפורו ואמר:
בדיותי ידן קטן התקשתי מאוד בלימודי, לא קלטתי כראוי את הנלמד ולא הבנתי את הדברים.
המלמד בחדרידע' התיאיש מלקדמני בלימוד, והציע להורי ללמדני מלאכה, אולם אני סירבתי ולא רציתי לצאת לעבודה, שוב ושוב חזרתי ללמוד מתוך ניסיון להצליח, אך נכשלתי...

באחד הלילות, שמעתי את אבי אומר לאמי: "תלמיד שלמד חמש שנים ולא ראה ברכה בלימודו, שוב אתה רואה" (חולין דכ) - נפתלי שלט לא יצא ללימוד התורה, לא שייך לנסות ולהשאירו שנה נוספת כשיחידר, מוטב שיהיה עוזר לבעל מלאכה".

בשמיני את הדיבורים הללו, נחרדתי עד עמקי נפשי ופרצתי בבכי מר, לא רציתי בשום אופן להיות לבעל מלאכה, בכל ליבי חפצתי ללמוד תורה, בבוקר התחננתי על נפשי לפני הורי שיעשו עני ניסיון נוסף ואמרתם להוריי היקרים: "אשאר שנה נוספת בחיידר", ואם לאחריה לא אדע, אחרי עוזר לבעל מלאכה", הוריי הטילו ספק בהצלחתי, אך בארצות את סגל חשקי לתורה, הסכימו...

חזרתי אל החיידר לשם אימנתי את כל כוחות נפשי ללמוד תורה, שעות רבות הייתי יושב וחוזר על לימודי תוך תפילה להש"ת שיאיר את עיני

בתורה, ואכן תפילתי נשאה פרי - הקדוש ברוך הוא עזר לי, לפתע פתאום נפתח ראשי הסתום והבנתי בהבנה מופלאה ובחירה את כל אשר למדתי, עני אורו בתורה וחשתי במתקנות, ומאז לא הפסקתי ללמוד.
וסיים הנצי"ב זצ"ל: אילו הסכמתי להצעת הורי להיות עוזר לבעל מלאכה ולא הייתי ממשיך ללמוד, הרי לאחר מאה ועשרים שנה כשהייתי בא לפני ב"ד של מעלה, היו מראים לי את הספר "העמק שאלה" וישאלו אותי האם אני מכיר את הספר הזה, הייתי בורא! עונה שאינני מכיר כי הרי אני עם הארץ, היו אומרים לי בבי"ד של מעלה: ספר זה היה צריך להיכתב ע"י נפתלי צבי יהודה לייב ברוך, אתה היית צריך לחברו, מדוע לא עמלת בתורה, באיזה גיהנום של בושא הייתי נידון אז.

עתה כשניסיתי עוד פעם נוספת ללמוד תורה, וכיתי לסייעתא דשמיא בהבנת התורה, והנעתי עד הלום להוציא לאור בחסדי הש"ת את הספר "העמק שאלה", הנה לאחר מאה ועשרים שנה כשאבוא לבי"ד של מעלה וישאלוני: למה הספר הזה, אוכל גדולת בעוה"ז ה' בוראות: אני חיברתי, ומה גדולה תהא אז ש'חשתי' ע"כ (הממשיכים)

הקדשת זמן לילדים
חובה קדושה מוטלת על ההורים להקדיש זמן עבור ילדיהם והמחשבה עליהם ועל חינוכם צריכה למלאות כל חלל במחשבתם, כיון שכל פעולה עם הילדים, וכל שיחה עמהם בדרך נועם בבית ומחוצה לו, הן נדבך בבנין חינוכם, ואף אם ההורים עוסקים בעסקים ובעבודתם יצריכם הם למצוא זמן עבור ילדיהם, כי הניסיון מראה שאדרישות ההורים לילדיהם הניבו תוצאות שליליות, והילדים הרגישו עצמם מוזנחים ללא תשומת לב מצד הוריהם, ועשו את כל מה שעלה ברוחם לעשות, והזמן המיוחד להקדיש להם הוא גם בשב"ק בעת שכולם מסובים יחד סביב השולחן בסעודות השבת, שאז ישנה הודמנות פו לשווח עם ילדיהם בעניני תורה ויראת שמים, וכן לבחון אותם על החומר שלמדו בת"ת במשך השבוע (דפי הקשר של הת"ת) תוך התרוממות רוח ש"ת, ובכך יזכו הם לבית יציב המבוסס על תורה ויראה וקיומים בהם: "וכל בנך בלימודי ה' ואם שלום בנך". (הינוח הבנים - ע"פ ג' תורה רבאמה)

כי ידעתי למען אשר יצוה את בני ואת בתי אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (בראשית יח, ט)

יש להבין מן באה המלה "אחרי" ללמדנו. ונראה לפרש, הנה בדרך כלל הורים מוכיחים את בניהם ללכת בדרך הישרה, אך לא כל פעם מועילה התוכחה. מהי הסיבה, מפני שנפש הילד מבינה ומרגישה באיזה מידה התוכחה היא כנה ויוצאת מהלב. אם הילד רואה שאביו דורש ממנו דבר שהוא בעצמו אינו חזיר בו, או התחננת אינה מוצאת און קשבת, כי הילד מרגיש שהדברים אינם יוצאים מהלב, והם חסרי כנות נפשית. אך אם הילד רואה שאביו שומר ועושה בקדושת את כל מה שהוא דורש ממנו, אז הוא מתחייב להתבונן בהצטיית הדברים ונכנסים ללבו, והוא שאמר ה' "כי ידעתי" - הנני אודה אותו, "על אשר יצוה את בני ואת בתי אחרי" - על שהוא דורש מהם את מה שהוא עצמו שומר ומקיים, ועל ידי כך התוצאה היא "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". (כרם הצבי)

בגו צדיקא

המשך מעמ"ג'

המאירים ומתנוצצים לכל עבר ופינה, ותומים שמתמם דבריו בפסקי הלכות, ודוד בכל דרכיו משכיל, זה עמו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא - - - וגם אני איזיל ואשתבח בעידי לחוק ידי המביא לבית הדפוס שעל ידי מעשי אצבעותי יורח אור הבחיר.

גם השגות רבינו וביאוריו לשו"ע א"ח וי"ד שרבינו כתבן בגליון השו"ע שלו, קנו שביטה בתוך השו"ע הנרפסים ושמעתתיה מבררן בפומן כל יומא, וכל ספרי ההלכה שנרפסו אחריו מביאים ודנים בדברי רבינו. ואף שיעקרון הם הגהות לנושא כל השו"ע, נובעות מאמרותיו הקצרות נפקים רבות להלכה, וכמובא גם במשנה ברורה פעמים רבות דברי רבינו בהכרעותיו להלכה. רבינו הכין הגהותיו על שו"ע א"ח עד סימן קמ"ט לספר שלם כדי לשלוח לתלמידיו רבי אריה לייב, ונתכנו על שם ספרו של רבינו שנה לו שם עולם "לבושי שרד", אמנם הספר נדפס רק בשנת תקע"ח. והחלק השני של הגהותיו של רבינו לא"ח נדפס בדיטומיר בשנת תרי"ד עם הקדמתו של הגאון ר' שמואל העליר זצ"ל רבה של צפת, וספר זה השלימו רבינו בארץ ישראל כמבואר בדבריו בסימן תרס"ג בענין סדר ההעשונות. לאחר מכן נדפסו גם הגהותיו של רבינו לשו"ע י"ד בתוך כמה מדפוסים השו"ע, ולאחר מכן נדפסו גם ההגהות לחו"מ.

רבותיו הק'

מרבתי של רבינו בנגלה ובנסתר היו, המגיד הק' ממעזריטש ז"ע, הרח"ק רבי משולם פייביש מואבר"ז זצוקללה"ה אשר רבינו מביא בהגהותיו לשו"ע א"ח סימן קס"ח, ובספרו לבושי שרד חלק חידושי דינים לז"ד את צ"ד ס"ק כ"ז. בעל של הגדולים החדש מביא בערכו שהיה תלמידו של הרח"ק רבי זאב וואלף מטשאניאוסטרא זצוקללה"ה, הוא מצייין זאת גם בערכו של הרח"ק מטשאניאוסטרא. יש אומרים שהיה גם מתלמידיו של הרח"ק רבי עזריאל מורשטנאו זצוקללה"ה בעל תפארת עזריאל. בערבי נחל יש משמעות שהיה מתלמידיו או תלמיד תלמידיו של המגיד

מוזלסטוב הרח"ק רבי יחזקאל מיכל זצוקללה"ה, שכן רבינו מביא בפרשת בהר דרוש א' בלשון, וכזה האמר המגיד זצוקללה"ה בביאור הפסוק אנכי עומד בין ה' ובניכם, ומובא בספר באור ושמשי שממרא זו אמרה הרח"ק הרי"מ מוזלסטוב, וכמצוין במקומו.
ידועה היה העובדה, שכעת כהן כרב בסראקא, הניעוהו למדיני יריו מלנסוע לרבו הקדוש מואבר"ז בסענה שהוא למדן יותר ממנו. לימים נדמן הרח"ק לשם, ובאו למדיני העיר לתהות על גזרל למדנותו ושאלוהו ש קוסיות חמורות בש"ס. הרבי שמע את שאלותיהם, והשיבם שיש לו תשובה אחת על כל השאלות - שאינו יודע, נכנס אליו רבינו והתאון לפניו שגם עד עכשיו סבל מהם רבות ועתה נתן להם עוד פתחון פה. והשיבו הרח"ק מואבר"ז, מעולם עמלתי שלא אראה למדן, וכעת ברגע אחד אתה רוצה שאבד את עולמי.

ומ"מ בפעם אחת היה הרב רבי פייביש בסראקא, והיה שאלה על המקרה, והיה נוגע לעיקר דאורייתא, ואמר רבינו שישאלו לרבו וגם רבינו חלק לשאלו, והוכרח הרח"ק להגיד להם סברתו להיות ולהראותם עוצם כחו. רבינו בכל שנות רבנותו הכיר וידע חסונות הדור ובעיותיו, ועצר הכינה וגלותה, וגלות ישראל, נגעו מאד ללבו של רבינו, וכמו שכותב רבינו במגילת סתרים (עמוד מ"ז) בעת דברו על גלות השכינה, וז"ל: ועל זאת ידו כל הדוים, וכל איש אשר נגע בלבו יראת ה' ידקר חרב בלבו וכו'. ואמנם הרבה רבינו בדרושותיו באי לאחר מכן בספרו ערבי נחל, וכך אנו מוצאים אותו בפרשת יתרו מתריע קשות על ירדת כבוד הדינים ודיני התורה בעיני העם, ובזיו כבודם, ע"י העשירים הנגידים החשבים כלבם דכל דיני התורה אינם אלא אומדן דעת. וכן בדרוש לשבת תשובה ולפרשת וילך מוכיח רבינו את אותם ההולכים לערכאות, וכן על חילול שבת ואי תניית הצדקה מתריע רבינו קשות בכמה מדרשותיו. וכן על התפילה בבית והזכרת השמות בלא כוונה והדירבו בביתכ"ו. גם על נגע הגאון שמעא בקהילה אחת הוכיחם רבינו במתיקות אמריו ובתוכחה מסותרת.

הסתלקותו

לאחר כמה שש שנות ישיבה בארץ, בהם השלים רבינו את ספריו וכתביו וכאמור לעיל, נסתלק רבינו לישיבה של מעלה ביום כ"ב מר - חשוון תקע"ד ונטמן במערה שבה נקבר לפני זה בשנת תקע"ג הרחיק רבי אריה לייב אב"ד דוואלסטאטיסק זצוקללה"ה, לאחר מכן נטמן שם אף הרח"ק רבי אברהם דוב מאוריטש זצוקללה"ה בעל המחבר ספר בת עין. (חלק נלקט ע"פ הקדמת הספח"ה מהדורה חדשה "ערבי נחל").

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

ויען לבן ובתואל מה יצא הדבר (כד, ט)
מכאן רמז דקשרי שידויבין נקרא ווארט לרמז על יוזום של אבות שנאמר בהם מה יצא הדבר ודבר הוא מלשון דיבור כדאמרין בגמרא (סנהדרין מא), דבי דבי תנא על דבר וגו' על עסקי דיבור. (רבי שמוחה בום לביבין זצ"ל, פאר השמחה)

ומגדנות נתן לאחיה ולאמה (כד, ט)
וברש"י שהביא עמו מיני פירות של ארץ, לכאורה קשה הא קיימא לן (כ"ב ז): שאין מוציאין פירות מארץ ישראל לחוצה לארץ, ואין הוציא אליעזר פירות לבית בתואל ולכן, ואמר כי באמת לקח עמו אליעזר מעט פירות צידה לדרך שסיפקו לו עד לגבול ארץ ישראל, אולם כיון שקפצה לו הארץ ממילא נשארו אצלו הפירות הללו ואותם הפירות נתן להם לאכול. (אמרי אמת, ליקושי יהודה)

אלה יעמדו על הברכה אשר נדבם לבם לנדב להוצאות העלון לזיכוי הרבים

מס תנחומים הננו לשגד כסא נחמאתא לירידתו חיקר והנעלה הרח"ה משה פסח דאשינטיק הי"ו על פטירת אביו חיקר והחשוב, אשר תורה עבודה וגמ"ח היתה כל מגמתו בימי חייו במס"נ הרח"ה ר' יעקב מנחם ז"ל המקום ינחם אתכם בתוך ציון וירושלים ואתם הפירות נתן להם לאכול. עוד ונחמתי ציון וירושלים תנחמו ב"א	מס תנחומים הננו משתתפים בצער מות האיש חיקר הנחמד ונעים, ממשותפי הכולל תהלים ר' שלמה עשירי ז"ל גליון זה מוקדש לעילוי נשמותיו וי"ד שלא יהיה עוד צער למשפ' ונחמתי ציון וירושלים תנחמו ב"א	ברכת מזל טוב מעומק לבי הנני לברכך גיסי חיקר, וניק וחכים, עדיך לגדולות, כלי מחזיק ברכה כמו אליהו שינה י"ו דוגל שמחת הכנסך לעול תורה ומצוות וואת מברכת אליך יח"ה בכתוב היה בעץ שתול על פלגי מים אשר פרי יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח לתפארת הוריק החשובים. לנכד בארבה זמנה - 1001	לעילוי נשמת ר' יהודה אריה לאון בן ר' משה ז"ל נלב"ע כ"ד מרחשוון תש"ס ת. נ. צ. ב. ה.	לעילוי נשמת פערל בת ר' מרדכי דוב המהן ע"ה נפטרה כ"ב חשוון תשכ"ד ת. נ. צ. ב. ה.	לעילוי נשמת הננו לברך להאי גברא רבא האברך החשוב והנעלה, וממשיכיו קום הרח"ה ר' שמעון קוקין שליט"א דוגל שמחת הכנס בני חיקר כמו משה מיכאל ז"ל לעול תנ"א יה"ה שיוכה לרוב נחת ושובע שבתות וכוט"ס בשם אבירי מלל נין "תורת שג"נ" - לעלוב	מוקדש להצלת ידידיו חיקר והנעלה רבי יהושע בן חזה לאה הי"ו לברכה והצלה בכל העניינים
---	---	--	--	--	--	---